

סימן כד

מהותה של השמחה ביום ל"ג בעומר

הגר"א בביאורו לשולחן ערוך (שם ד"ה "ובמדינות") כתב שסיבת התספורת ביום ל"ג בעומר היא "שאומרים שאז פסקו מלמות". דבריו מכוונים לדברי הטור לעיל (וכן הביא המאירי בבית הבחירה על מסכת יבמות דף ס"ב ע"ב שקבלה ביד הגאונים שביום ל"ג בעומר פסקה המיתה, וכ"כ המנהיג בהלכות אירוסין ונישואין סימן ק"ו בשם ר' זרחיה הלוי שמצא כן בספר ישן) ובהמשך דבריו כתב הגר"א בביאורו לשו"ע (שם ד"ה ומרבים) שסיבת השמחה היא "כמ"ש בסוף תענית שבו פסקו מתי מדבר". הגר"א כדרכו מקצר מאוד וברצוננו לנסות ולברר מהי כוונתו? במשנה בסוף תענית (דף כ"ו ע"ב) נאמר: "לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיוה"כ שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן וכו'" והגמרא בביאורה לדברי המשנה (שם ל' ע"ב) מקשה: "בשלמא יום הכפורים (מובן מדוע זה יום שמחה) משום דאית ביה סליחה ומחילה" וכן זה יום שניתנו בו לוחות אחרונות. אלא מהי הסיבה לשמחה בט"ו באב? והגמרא עונה כמה תירוצים: א. יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה. ב. יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל. ג. רבה בר בר חנה עונה משום ר' יוחנן: "יום שכלו בו מתי מדבר. דאמר מר עד שלא כלו מתי מדבר לא היה דבור עם משה

שאלה:

מדוע ל"ג בעומר הוא יום שמחה, ומהם המנהגים הנוהגים ביום זה?

תשובה:

א. המקורות בפוסקים לשמחה ביום ל"ג בעומר

כתב הטור (או"ח סי' תצ"ג): "נוהגים בכל המקומות שלא לישא אישה בין פסח לעצרת והטעם שלא להרבות בשמחה שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא... ויש מקומות שנהגו שלא להסתפר. ויש מסתפרין מל"ג בעומר ואילך שאומרים שאז פסקו מלמות". והוסיף ה'דרכי משה' (שם סע' א): "והמנהג פשוט להסתפר ביום ל"ג ומרבים בו משתה ושמחה קצת וכ"כ מהרי"ל והמנהגים, דיש להסתפר ביום ל"ג וכתבו טעמים על זה". וכן חזר על דבריו בהגהתו על השו"ע (תצ"ג סע' ב'): "ובמדינות אלו אין נוהגים כדבריו אלא מסתפרין ביום ל"ג ומרבים בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון ואין להסתפר עד ל"ג בעצמו ולא מבערב".

ב. האם מרגייה שפסקה היא סיבה לשמחה?

מדוע לדעת הרמ"א מרבים ביום ל"ג בעומר בקצת שמחה?

רבי עקיבא מלמות בו, מהו המקום לשמחה? לכאורה הייתה טרגדיה והיא פסקה אך איזו בשורה טובה התחוללה בו ביום שעל שמה ראוי לשמוח ביום זה בכל שנה ושנה?

[וראיתי תשובה בשם הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א שכתב שרובם מתו ונשארו מעט שעליהם הייתה צריכה לחול הגזירה ובסוף ניצלו, כעין מה שכתבו התוס' בכ"ב (דף קכ"א ע"א ד"ה יום שכלו בו) בשם רבנו תם שבשנה האחרונה ביטל מעליהם הגזירה ונשארו מהם ט"ו אלף, עיי"ש. אך קשה לומר שלזאת התכוון הגר"א, מדלא הפנה לתוס' הנ"ל והפנה רק לגמ' בסוף תענית. ועוד, שבגמ' שם כתוב: "והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום", משמע שלא נשארו תלמידים כלל, וכל תלמידיו שהיו הצטרפו לאחר מכן, ודו"ק].

ג. בוח האמונה של רבי עקיבא

ואם בכל זאת רבנו הגר"א השווה בין המאורעות, שומה עלינו להבין דבריו. על תלמידי רבי עקיבא הגמרא בימות (סב ע"ב) מספרת: "אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון ור' אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת אמר רב חמא בר אבא ואיתימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה מאי היא א"ר נחמן אסכרא".

שנאמר 'ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי' אלי היה הדיבור". ד. יום שביטל הושע בן אלה פרוסדיות להושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו לרגל. ה. יום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה.

ומהי השמחה ביום שכלו בו מתי מדבר? ביאר רש"י (שם ד"ה שכלו): "דתניא כל ארבעים שנה שהיו במדבר וכל ערב תשעה באב היה הכרוז יוצא ואומר צאו לחפור והיה כל אחד ואחד יוצא וחופר לו קבר וישן בו שמא ימות קודם שיחפור. ולמחר הכרוז יוצא וקורא: יבדלו חיים מן המתים. וכל שהיה בו נפש חיים היה עומד ויוצא, וכל שנה היו עושים כן, ובשנת ארבעים שנה עשו, ולמחר עמדו כולן חיים וכיוון שראו כך תמהו ואמרו: שמא טעינו בחשבון החודש, חזרו ושכבו בקבריהן בלילות עד ליל חמישה עשר. וכיוון שראו שנתמלאה הלבנה בט"ו ולא מת אחד מהם ידעו שחשבון חדש מכוון וכבר מ' שנה של גזרה נשלמו, קבעו אותו הדור לאותו היום יו"ט".

מדברי הגר"א נראה, שישנה השוואה בין השמחה בט"ו באב בעקבות שפסקו מתי מדבר למות לבין השמחה בל"ג בעומר בעקבות שפסקו בו תלמידי רבי עקיבא מלמות. ועדיין הדברים קשים ולא מובנים שהרי סיבת השמחה בט"ו באב ביום שכלו מתי מדבר מובנת, שהרי אז נתבשרו שכל מי שחי יזכה להיכנס לארץ ישראל וסרה מהם הגזרה הקשה של מניעה להיכנס לארץ ישראל בעקבות חטא המרגלים, ובנוסף חזר הנבואה והדיבור למשה רבנו, אך ביום ל"ג בעומר יום שפסקו תלמידי

רש"י (שם ד"ה לקבלינהו): "לברך על מידת פורענות בלבב שלם". על דברים אלו אומרת הגמרא בשם רבי עקיבא: "תנא משמיה דרבי עקיבא לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד", ומספרת הגמרא על רבי עקיבא שהלך בדרך והגיע לעיר שסירבו לארח אותו. ואמר כל דעביד רחמנא לטב עביד, ולן בשדה. והיה עמו תרנגול וחמור ונר. ובא רוח וכיבתה את הנר. בא חתול ואכל לתרנגול ובא אריה ואכל החמור. ואעפ"כ אמר כל דעביד רחמנא לטב עביד. והסתבר שבליילה הגיעו גייסות של הרומאים ושבו את כל בני העיר ובזכות שלן בשדה ניצל. אמר להם: "לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקב"ה הכל לטובה"? וביאר רש"י (שם ד"ה הכל לטובה): "אילו היה נר דולק היה הגייס רואה אותי ואילו היה החמור נוער או התרנגול קורא היה הגייס בא ושובה אותי".

מן הסתם מדובר בתקופה בה רבי עקיבא בורח מחמת הרומאים. זו תקופת מרד בר כוכבא שרבי עקיבא היה מתומכיו הנלהבים וזו ג"כ תקופת גזרות השמד על לימוד תורה ומצוות נוספות, והמתבונן בגמרא זו תמה בליבו - והרי סוף סוף רבי עקיבא בסופו נתפס בידי הרומאים, הושלך לכלא ובסופו הוצא להורג במוות אכזרי ביותר המתואר בגמרא בדף הבא (שם בדף ס"א ע"ב), וא"כ האומנם מסיפורו של רבי עקיבא ניתן ללמוד שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד? והרי איזה טוב יצא מכך?

אלא שהדבר תלוי באיזה מבט מתבוננים על המאורעות. המתבונן בראייה קצרת

דברים אלו הוכאו בגמרא בהקשר של המשנה (שם סא ע"ב) שאמרה: "לא יבטל אדם מפריה ורביה" ועל זה בהמשך מובא ברייתא בשם ר' יהושע: "דתניא ר' יהושע אומר נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנאמר: 'בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים' (קהלת ו', א') רבי עקיבא אומר למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו שנאמר: 'בבוקר זרע את זרעך' וגו'".

הגמרא רצתה להוכיח מנין שאדם חייב להמשיך ללמד תורה גם בזקנותו - מרבי עקיבא! שהרי כל תלמידיו מתו ולא המשיכה התורה מהן ודווקא החמשה תלמידים שהיו בזקנותו וחיידש את לימודו ולא הפסיק למרות גילו המופלג, הם שהעמידו תורת רבם ומהם יצאה תורת רבי עקיבא לדורות. ובעצם הגמרא מלמדת אותנו על כח האמונה והמשך העשייה הערכית של רבי עקיבא, הגם שהמציאות הייתה נראית כטופחת על פניו וכיגיעה לריק. תורת האמונה הזו ומסירות נפשו עליה לימדנו רבי עקיבא בעצמו ואפשר לומר שתורה זו הייתה אומר חיינו כפי שנוכיח לקמן.

ד. כל דעביד רחמנא - לטב עביד?

הגמרא בברכות (דף ס' ע"ב) על דברי המשנה ש"חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה" (שם נד' ע"א) מבארת - שהכוונה היא לקבלם בשמחה. וביאר

מאירים.

וכן הקשה ה'פרי חדש' (או"ח סי' תצ"ג ד"ה ומ"ש ומרבים בו): "ומיהו יש לדקדק בשמחה זו למה? ואי משום שפסקו מלמות - מה בכך, הרי לא נשאר אחד מהם וכולם מתו, ומה טיבה של שמחה זו?" ותירץ: "ואפשר שהשמחה היא על אותם תלמידים שהוסיף אחר כך ר"ע, שלא מתו כאלו".

ה. 'הטוב והמטיב' על הלוויות?

אותה מידת הדין הייתה מתוחה לא רק על תלמידי רבי עקיבא שמתו במגיפה אלא ג"כ על כל המרד של בר כוכבא וחייליו ותומכיו, ובראשם רבי עקיבא, ואף שם כשהמרד נכשל ועימו ההרוגים הרבים והחורבן הגדול של ביתר ושכונותיה "והייתה צרה גדולה כמו חורבן בית המקדש" (רמב"ם תעניות פ"ה ה"ג), היה נראה שהכל ירד לטמיון, והיה נראה שכל התורה הגואלת של רבי עקיבא, שהובילה את אותו מרד, נכשלה ודעכה ולא תוסיף קום. אך הסתבר שאותה תורה חיה, אלא שירדה למחתרת, ולאחר מכן נאלצה לצאת לגלות ארוכה וקשה, אך תורה זו הפיחה רוח תקווה ואמונה בעם במשך כל ימי גלותם והיא זו שהוציאה את עם ישראל מעפרם לשוב לארץ אבותם ולצור מחצבתם.

וכן כתב מרן הרב קוק זצ"ל (מאמרי הראי"ה עמוד 202): "מידתו של רבי עקיבא מיוחדת, שהיא מתעוררת עכשיו בזמן צמיחת הישועה, להיות לנו לאור עולם, התלהבות ומסירות לחזק כל חזון וגאולה ותחייה לישראל ולאצו. ודווקא

טווח סמוך להריגתו של רבי עקיבא ודאי היה אומר ראו מה נשאר מרבי עקיבא. אלפי תלמידיו שהם כמעט כולם מתו ואף הוא נהרג ונדמה היה שתורתו ג"כ אבדה מן העולם ולא תוסיף לקום לתחייה. אך ר"ע הוא זה המלמדנו כיצד להסתכל. ר"ע ידע להלך לאחר החורבן סמוך להר הבית ולראות שועל יוצא ממקום קודש הקודשים ואעפ"כ לשחוק (מכות כ"ד ע"ב) - "מפני שלנפשו הענקית העתיד הרחוק ניצב כהווה... האהבה בתענוגים למחזה העתיד הוודאי מילאה כל כך את לבבו הטהור, עד כי לא הניחה לו מקום גם לאנחת לב על ההווה המרעיד, שהכירו רק כעב קל על פני החמה הברה בשחקים" (עולת ראייה ח"ב עמ' ד').

וכשאנו למדים מדרכו של ר"ע ומתבוננים בראייה ארוכת טווח (וכ"ש בזמננו אנו) הסתבר שתורת רבי עקיבא חיה ונושמת, ובכל בתי המדרש ממשיכים לעסוק בה וללומדה, והמסתכל לאחור יבין וייווכח שהמגפה כמעט וכלתה את המשך תורתו בידי תלמידיו שהיוו את ההמשך לדורות הבאים. היום שפסקה המגיפה - זהו היום שבו מתחיל להתנוצץ הדור החדש של תלמידי רבי עקיבא ובראשם רשב"י שהקימו את תורת רבם לתחיית עולמים, ולמרות מידת הדין שהייתה מתוחה על תלמידי הרבים שנענשו ומתו במיתה משונה, בכל זאת תורתו לא פסקה ומצאה עדנה להמשכיותה דרך רשב"י וחבריו. ואכן החיד"א בספרו 'מראית עין' (אות תצ"ג) כתב דביום זה (ל"ג בעומר) סמך ר"ע את חמשת תלמידיו, רבותינו שבדרום, ורשב"י ביניהם, והדברים

ואף כאן המתכוונן שואל את עצמו 'לשמחה זו מה עושה?' הרי היה מרד שנכשל ועימו נהרגו אלפים ורכבות עד שהגמרא בגיטין (דף נ"ו) מתארת את הזוועות בנחלי דם שזרמו בעמקים מהרוגי ביתר, אם כן – האם בגלל שהרוגים אלה זכו ובאו לקבורה בקבר ישראל יש לקבוע על כך יו"ט?

אלא שהבינו חז"ל בעומק הבנתם, שהנס המיוחד הזה שלא הסריחו אותן גופות, ושהובאו לקבורה (שם ל"א עמוד א), הוא אות מהשמים שלמרות כישלון המרד לא אבדה תקוותם של ישראל. הגופות לא הסריחו, ונשארו שלמות, ויבוא יום ותפוח בהן הרוח. וכך גם בגוויה הלאומית הנראית נטולת חיים: כשיבוא התור תקום לתחייה – "ותורת אמת אשר בפה קדוש" של רבי עקיבא תתממש ותקום לתחייה.

וכך כתב מרן הרב זצ"ל בעין אי"ה (ברכות ב' פרק ז' אות ל"א): "תיקנו ביבנה הטוב והמיטיב כנגד הרוגי ביתר שהוא סימן לדורות, כי על ידי נפילת ביתר נגדעה קרן ישראל (לשון הרא"ש שם) לשעתה. והנה נשמרה צורת ההרוגים עד שלא די שלא הרקיבו לאבד צורתם אלא שגם לא הסריחו, להיות לאות שגם אם הננו חשובים כנטולי כח החיים מחרב האויב שהרע בקודש, שמור בנו כח חיים נפלא לשמור צורתנו העצמית, וממילא אנו בטוחים על התעודה היותר רוממה שהיא תעודת הכלל, שאם רחוקה היא מאוד בא תבוא בזמנה. וזו היא דוגמת הגבורה המורה על שמירת ישני עפר עד עת קץ שישוכו לתחייה, כן תשוב כל הגדולה היותר נשגבה אל עמנו באחרית הימים."

מפני שהחזון בשעתו נכשל ובר כוכבא נפל ועימו נפל ישראל, בבחינת חירותו הלאומית, בטוחים אנו כי תורת אמת אשר בפה קדוש יבוא תור לה, והתור הוא הולך ובא ולא תקום פעמיים צרה, ולא לחינם לחם ישראל מלחמת קיומו ונצחו עד דור אחרון ועד בכלל".

הרב רמז בדבריו על ה'תור' ההולך ובא. כוונתו לפסוק (שיר השירים ב' י"ב): "הניצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו" – המבשר את גאולתם של ישראל.

בדבריו כותב הרב: "ולא לחינם לחם ישראל מלחמת קיומו ונצחו" – על איזו מלחמת קיום התכוון הרב שנראית כאילו נעשתה לחינם? ברור שכוונתו למלחמת בר כוכבא נגד הרומאים, שרבי עקיבא היה מתומכיה הנלהבים וכונה על ידי הרמב"ם (מלכים פרק י"א הלכה י"ג) כנושא כליו של בר כוכבא. ומנין שואבים תקווה מחורבן כ"כ גדול?

אלא שאף כאן תלוי באיזה מבט בוחנים את הדברים. במבט קצר טווח נראה שהכל נכשל ונחרב אך מבט קצת יותר ארוך בירר שהנס שהיה בתוך הטרגדיה הגדולה, היה אות וסימן שלא אבדה תקוותו של העם ועוד יבוא היום שישוב לאדמתו ולעצמאותו. וכך כותב המאירי (בית הבחירה סוף מסכת תענית): "עמד המצור על העיר (ביתר) שבע שנים ולא היו יכולים לקבור המתים ובט"ו באב עברה הצרה וקברום ועשאוהו יו"ט ותיקנו הטוב והמיטיב בברכת המזון". וזו הייתה סיבה נוספת בגמרא (תענית שם) לשמחת ט"ו באב.

העיתים שוות ואין מעצור להושיע ברכ או במעט" (של"ה מסכת שבועות).

[יש לציין שאף בט"ו באב היו מאורעות שונים החל מדור המדבר ועד לאחר חורבן ביתר, וגם שם לא ברור שהיו"ט עוצב כבר מהאירועים הראשונים, אלא ככל שנוספו אירועים משמחים ביום זה, הלך ונתעצב אותו יו"ט. ורבנו ניסים גאון (בפירושו לגמ' ברכות דף מ"ח ע"ב ד"ה דאמר רב מתנה) ביאר שהיו"ט עוצב סופית רק לאחר קבורת הרוגי ביתר: "הודיענו רב מתנה כי הדבר שגרם לעשות את יום ט"ו באב בשמחה היא קבורת אלו ההרוגים". וזה מוסיף עוד קווי דמיון בין ט"ו באב לל"ג בעומר, כהשוואת הגר"א, שהרי בדברי הראשונים לא מוזכר ריבוי שמחה ביום זה, והמאירי (שם) הזכיר שרק לא מתענים בו, וברכות הימים כבר עשו אותו מעין יו"ט, כדברי הרמ"א].

באותה תקופה נכחו לדעת כיצד אותה תורת הנסתר של רשב"י וחבריו תלמידי רבי עקיבא היא זו שהפיחה בהם רוח לקום ולהתנער מהגלות ולעלות לא"י. ואפשר לומר שאלה היו הניצנים הראשונים לשיבת ציון השלישית, ואז הובן ביתר שאת הנס הגדול של תחיית תורתו של רבי עקיבא לאחר החורבן הגדול. ואז התברר שאכן תלמידי ר"ע פסקו מלמות והתורה חייתה ורבתה, וחייתה את ישראל בכל חשכת הגלויות.

ו. הקשר בין פטירת רשב"י
לשמחת ל"ג בעומר

לפי דברינו ניתן להבין ג"כ את הטעם השני המובא בספרים לשמחתו של יום

ואכן זכינו אנו, למה שלא זכו רבים לפנינו, לתחיית מתים לאומית כדברי הגר"א (ליקוטי הגאון בהוספות לספרא דצניעותא בסופו): "כי מעת שחרב הבית יצאה רוחנו עטרת ראשנו ונשארו רק אנחנו הוא גוף שלה בלא נפש. ויציאה לחו"ל הוא הקבר ורימה מסוכבת עלינו ואין בידינו להציל הן עכו"ם האוכלים בשרינו ומ"מ היו חבורות וישיבות גדולות עד שנרקב הבשר והעצמות נפזרו פיזור אחר פיזור. ומ"מ היו עדיין העצמות קיימות שהם הת"ח שבישראל מעמידי הגוף עד שנרקבו העצמות ולא נשאר אלא תרווד רקב מאתנו ונעשה עפר שחה לעפר נפשנו. ואנחנו מקווין עתה לתחיית המתים, התנערי מעפר קומי וכו' (ישעיה נ"ב) ויערה רוח ממרום עלינו".

רואים אנו ששיבת ישראל לארצו וקיבוצה מכל הגלויות משולה לפתיחת הקבר והתקמות הבשר בעצמות. וברוך ה' זוכים אנו לראות זאת בעינינו ממש בשוב ה' שיבת עמו.

עפ"י דברינו ניתן לומר, שהשמחה בל"ג בעומר על שפסקו מלמות, לא הייתה ברורה אצל הכל באותה תקופה של אבל וחורבן (עיי' שו"ת חתם סופר יו"ד סימן רל"ג החוקר את מקור השמחה עי"ש), והשמחה הלכה ונתבררה יותר ויותר בייחוד בזמנו של הרמ"א שהוא הזמן שהחלה תורת רבי עקיבא לקום לתחייה מעשית וחכמי תורה וקבלה עלו ארצה, ובייחוד מרן רבי יוסף קארו וחבריו שעלו על פי גילוי אלוקי של ה'מגיד' שנגלה ל'בית יוסף' בבית מדרשו בחג השבועות ואמר לו: "ועלו לארץ ישראל, כי לא כל

ומהללים להשי"ת על נס של רשב"י באותו יום שקבעו הוא ל"ג בעומר כי הוא רבן ומאורן של ישראל... זה אשר נראה לי אמת וברור ליישב המנהג הקדום והקדוש הזה".

כלומר: הציון בקבר רשב"י הוא הוא העדות על הנס שהצליח רשב"י לעבור על גזירות הרומאים ולהישאר בחיים, ובכך התאפשרה מסירת תורת רבי עקיבא רבו לדור ההמשך, ובכך הובטח שלא תמוש התורה מפי זרעו.

עניין זה מקשר אותנו לנס שאירע להרוגי ביתר, שניתנו לקבורה, כפי שהסברנו לעיל, שהקבר מהווה עדות לנצחיות תורתו של רבי עקיבא ותקווה לתחייתה המחודשת.

ההשתטחות על קברו של רשב"י ביום זה, מביעה שמחה ואמונה שתורת אמת שהייתה ברכו, רבי עקיבא, ועברה דרכו, תקום לתחייה מחדש בעת שיחונן ה' את עמו - וכפי שכתב רשב"י בספרו שבזכות ספר הזוהר שיתגלה תקום השכינה מעפרה וישוב לציון משכנה ("בהאי חיבורא יפקון מגלותא ברחמי" [זוהר חדש ג' דף קכ"ד ע"ב]).

ז. ביאור סיבת השמחה עפ"י הגר"א

עפ"י הדברים הללו ברורים מאוד דברי הגר"א בביאורו לשו"ע בעניין פשר השמחה ביום זה: יום שפסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות הוא יום שמחה - כיום שכלו מתי מדבר. וכפי שאז זו הייתה בשורה גדולה שכל החיים יזכו להיכנס לארץ המובטחת ומאז זכו להארת פנים (נבואה), כמו כן יום שפסקו תלמידי רבי

ל"ג בעומר - הילולא דרשב"י. וגם כאן השאלה נשאלת: 'לשמחה מה זו עושה'? ואדרבא, הרי מצינו שראוי להתענות ביום מיתת צדיקים כפי שמופיע בשו"ע (באורח חיים סימן תק"פ) שמתענים בתאריכים שמתו צדיקים! ומהו הטעם למנהג הקדום להתאסף ביום מיתתו על קברו?

וכתב בשו"ת 'שם אריה' (סי' יד; מובא ב'שדי חמד', מערכת א"י): "אבל אנכי יגעתי ומצאתי טעם נכון למנהג זה שמרבים בשמחה על קבר הצדיק רשב"י ביום ל"ג בעומר וזה הוא: הנה ידוע מה שאיתא במס' שבת (דף ל"ג) שנגזר מהמלכות על רשב"י שיהרג ולכן ברח וישב במערה י"ב שנים עד דמית קיסר ובטלה הגזירה... הרי שנעשה לו נס שניצל מחרב המלכות... ולכן לזכר הנס הזה שניצל הרשב"י מחרב רעה ולא נהרג בידי אדם קבעו יום מיתתו ליום שמחה שמת מיתה בידי שמים ולא בידי אדם. ולכן בחרו ביום זה הוא יום המיתה שמת כדרך כל הארץ ולא נהרג בידי אדם ועשו יום זה ליום משתה ושמחה על הנס שנעשה לו שהצילו השי"ת מחרב המלכות האריך ימים ושנים אחרי הגזירה עד שמת בידי שמים... דבאמת נקבע מועד זה על הנס שנעשה לרשב"י ובפרטות על מקום קבר אותו צדיק ששים ושמחים כי הרוגי מלכות לא היו ניתנים לקבורה כדאיתא בכמה דוכתי [כרבי עקיבא שלא זכה לקבורה]. לכן מי שזוכה להיות על קברו ביום זה בוודאי ראוי לו לשמוח לזכר הנס שנעשה לו וקברו מוכיח עליו שניצל מחרב המלכות... ועל ידי הקבר יודעים ומכירים בניסו... לכן שפיר אנו מודים

אלוקים יה"י אור – זה אורו של מלך המשיח יב"ב ויגלה לנו האור הגנוז.

משום מה, המנהג הראשון כמעט נזנח לחלוטין, למרות שבחול"ל היה המנהג רווח מאוד. על פי הסברו של ה'בני יששכר', שטעם המנהג הוא כעין "ללמד בני יהודה קשת" – ניתן לבאר מדוע נזנח מנהג זה בימינו. הקשת שימשה במהלך השנים כאות וסימן שעוד יבוא יום ויקום צבא ישראלי בא"י הנלחם לעצמאותו ולמדינתו, למרות כשולן בר כוכבא וצבאו בימי רבי עקיבא. ואכן הרמב"ם (הל' מלכים פי"א ה"ג) למד מר"ע ותמיכתו בבר כוכבא את הלכות הגאולה, שתופיע בדרך הטבע ולא ע"י ניסים על-טבעיים. ואכן זכינו ש'תורתו הגואלת' של ר"ע החלה להופיע בחסדי ה' אשר עמנו בגבורה הישראלית אשר החלה להתעורר כבימי בר כוכבא. לכן דורנו הרואה "עין בעין" בשוב ה' ציון, דור שזכה ב"ה לתקומתו של צבא ישראלי בארצו ובמדינתו, אינו זקוק עוד לאותות על הדבר, ולכן נזנח המנהג הראשון.

מאידך גיסא, אימצנו את המנהג השני ביתר-שאת, כדי להדגיש את משמעותו הרוחנית בדורנו שהיא הצמחת והגדלת ת"ח גדולים ומאירים בתורה היודעים להזריח אור תורת ר"ע בתחייה הלאומית בכלל, ובצבא הישראלי בפרט. רק כך נוכל למלא את משימת הקודש שהוטלה עלינו, כדברי הרב זצ"ל (אגרות הראי"ה, תקמ"א): "לזרוק נשמה בהגויה המחוטבת הזאת כדי שתהיה ראויה באמת לשמה".

יהי רצון שנזכה להגדיל תורה על ידי העמדת תלמידי חכמים גדולי תורה ונעימי

עקיבא מלמות התברר כיום הקימה לתחייה של תורת רבי עקיבא. וכפי שאז הוצרכה ראייה עמוקה כדי להבין זאת דרך הנס של שלמות הגופות, כן צריך ראייה עמוקה כדי להבין את גדולת תורתו דרך הציון שעל קברו של רשב"י תלמידו.

ח. המנהגים העיקריים בל"ג בעומר

המתבונן בספרים ייווכח ששני מנהגים עיקריים נהגו ביום זה (מלבד אי-אמירת תחנון והמנהג לשיר את הפיוט "בר יוחאי נמשחת אשריך"):

א. נהגו הילדים לצאת ליערות ולשחק בחץ וקשת.

ב. נהגו להרכות בנרות ביום זה בכתי כנסיות, ועוסקים לאורם בתורתו. וכן היו מקומות שהדליקו משואות תחת כיפת השמים לכבוד היום.

על המנהג הראשון כתב בספר 'בני יששכר' (ל"ג בעומר): "מנהג ישראל אשר יורו ביום זה והוא כעין 'ללמד בני יהודה קשת', וסימן מסור הוא בידינו שבל"ג בעומר תיראה הקשת בצבע אחר והגאולה תבוא, וע"כ יורו המורים בקשת".

ועל המנהג השני כתב ה'בני יששכר': "ובזה תבין מנהג ישראל תורה הוא להדליק נרות ומאורות ביום זה לכבוד האור כי טוב... ולכבוד נשמת מאור התורה בוצינא קדישא אשר נתגלתה ביום הזה וביום הזה עלה לשמי מרומים והוא יומא דהילולא דיליה, לאורו נסע ונלך, לכבוד ספרו הקדוש זוהר המאיר ומבהיק מסוף העולם ועד סופו (אשר כתב ר' אבא ביום הזה) והוא מאיר לנו בגלותנו עד כי יבוא משיח צדקנו, דאתמר ביה ויאמר

מהותה של השמחה ביום ל"ג בעומר | 259

הצללים, עד שיופיע אור חדש על ציון
בגאותנו השלמה במהרה בימינו, אמן.

הליכות, היודעים לנהוג כבוד זה בזה.
ובזכות אור תורה זו יתוקן חטאם של
תלמידי רבי עקיבא, ונזכה להניס את